

[Anne Grete Holmsgård]

være aktivt og ikke kun på papiret, men også i realiteternes verden.

Der skal naturligvis være et tilsyn, og man kan ikke føre et ordentligt og aktivt tilsyn, medmindre det er helt klart, at man udtager prøver. Desuden mener jeg, det er nødvendigt, inden der gives en godkendelse, at have opnået enighed om de analysemetoder, man skal bruge for at kunne sammenligne egenkontrollen, altså virksomhedens egenkontrol, og det offentlige kontrol. Vi har jo flere eksempler på miljøsager, hvor det ikke er sket. En af konsekvenserne er, at den offentlige kontrol ikke fungerer. En anden konsekvens er, at det er umuligt at rejse tiltale i sager, hvor der er tale om overtrædelse, da det er en formildende omstændighed, at der ikke i forvejen var opnået enighed om analysemetoden i forhold til egenkontrollen og den offentlige kontrol, så det finder jeg simpelt hen alt, alt for svagt i en lov som denne, hvor vi jo oven i købet ikke er inde på et område, hvor man har lang erfaring, hvor man ved, hvordan man laver en risikovurdering.

Det fremgår sådan set også af bemærkningerne til forslaget, at man er tvivlende over for, hvad det egentlig er, man skal skrue sig ind på, både når det gælder det, man kunne kalde mere banal industriel gensplejsning, og når vi taler om bevidst udsætning. Usikkerheden skinner igennem i bemærkningerne, og med henblik på den bevidste udsætning kommer det helt klart til udtryk i bemærkningerne på side 12, hvor man diskuterer erfaringerne fra USA og de overvejelser, EPA i USA, altså det, der svarer til miljøstyrelsen, har gjort sig. Her hedder det:

»Hovedkonklusionen. . .« – altså af de rapporter, der er fremlagt – ». . . er, at det ikke i dag er muligt på videnskabeligt grundlag at forudsige en gensplejset organismes skæbne efter udsætningen.«

Jeg synes, det understreger, at når man selv er klar over det, bør man simpelt hen ikke åbne for en tilladelse på nuværende tidspunkt i form af en bemyndigelse til ministeren.

Lovforslaget bygger desuden på en hovedregel om decentralt tilsyn. Det finder jeg er for uholdbart i den nuværende situation. Amterne har ikke ekspertise på dette område, miljøministeriet har det dårligt nok endnu. Amterne kan ikke forventes at få det i mange

år, og jeg vil egentlig godt sætte spørgsmålstegn ved, hvor realistisk det er, at miljøministeriet får den ekspertise, som er forudsætningen for, at dette kan fungere, inden 1. januar 1987, for det er jo på den dato, loven træder i kraft.

Det hedder i bemærkningerne, at man på nuværende tidspunkt har – jeg tror, det er 6 eller 4 akademiske sagsbehandlere, der er afsat til dette område. Det er jo ikke ret meget, når man er på et nybegynderstadium. Det hedder endvidere, at man efter 1987 vil forsøge at få 20 mere ansat i en samlet ministerialregie. Men er man overhovedet i stand til at få tilstrækkelig mange mennesker ansat, der har den fornødne sagkundskab på dette område? Alle ved jo, at industrien står på spring for at få de ganske få uddannede med gensplejsning som speciale, der findes. Er ministeriet i stand til dette? Jeg synes, man skal overveje det meget nøje, for det er at gøre sig alt for sårbar over for nogle potentielt farlige miljøsici, hvis man ikke har sin offentlige ekspertise på plads, inden det går i gang. Det er dog bedre at tage en pause inden da, fremfor at lade sig rive med af en biooptimisme, hvor man siger: ja men potentielt ville vi kunne frembringe nogle produkter uden miljøskader, vi ville kunne producere nogle ting, som vi producerer i dag, som renere teknologi, vi ville kunne løse det ene og det andet. Ja, der var mange ting, vi kunne, men der er faktisk også temmelig mange ting, vi kan i dag allerede, hvis vi bruger de redskaber, vi har, uden overhovedet at behøve gensplejsning.

Jeg afviser ikke gensplejsning generelt, men jeg står fast på, at loven, som den ser ud i dag, ikke giver den miljøbeskyttelse, som der er brug for på dette område, og derfor må vi sige, at som miljøministerens lovforslag ser ud nu, kan vi ikke bruge det, og vi håber meget, at de andre partier ikke vil forhaste sig, men tage sig den tid, der er nødvendig for at få en rimelig restriktiv lovgivning på dette område, så vi ikke risikerer om 5-6 år at sidde med nogle problemer, der kan være helt uoverskuelige.

Steffensen (KrF):

De lovforslag vi i dag debatterer, lovforslag nr. L 229 fra miljøministeren og lovforslag nr. L 230 fra landbrugsministeren, er jo

[Steffensen]

en følge af den folketingsbeslutning, som blev vedtaget her i tinget med et meget bredt flertal, og vi er tilfredse i kristeligt folkeparti med, at man nu er nået så vidt, at vi altså her dels har et lovforslag, der giver stramme rammer omkring gensplejsning, dels lovforslaget fra landbrugsministeren, der supplerer disse ting på det specielle område.

Jeg synes, det er interessant, at vi her står over for dette, at det ikke mindst er forskningen og forskerne samt erhvervslivet, industrien, der har bedt lovgiverne komme med nogle retningslinjer i tide. Det skal også være svar til de ordførere, der har sagt, at det er, som om det haster så forfærdelig meget. Og vi skal give os god tid, det er jeg på sin vis enig i. Men samtidig må jeg sige, at vi står i en situation, hvor vi altså meget hurtigt må træffe beslutning om disse alvorlige spørgsmål. Det må vi af to grunde, for det første, for at det ikke skal blive således, at det bliver noget, som vi skal kyse befolkningen fuldstændig med, idet den naturligvis ikke kan – lige så lidt som vi andre – overskue konsekvenserne af alle disse mange aspekter, som gensplejsningen rejser. Derfor er det nødvendigt, at man får en lov omkring det, der fastlægger mulighederne for at bruge gensplejsningen. Det er den ene ting. Den anden ting er måske nok så vigtig: det er, at det er vigtigt at få lovgivet på et område, som så klart, hvis vi vil have styr på det lovgivningsmæssigt, er et samfundsgode. Derfor synes jeg, at det er meget væsentligt, at vi netop har disse to lovforslag i dag, og det er vi i kristeligt folkeparti tilfredse med.

Lovforslaget sikrer jo tre væsentlige områder, nemlig sundheden, miljøet og naturen, og derfor er der jo også bred enighed om, at vi skal have loven vedtaget. Vi kan selvfølgelig diskutere detaljer i lovforslaget, det er vi også villige til i udvalget, men disse helt væsentlige elementer i lovforslaget er der entydig opbakning bag at få sikret, det er klart.

At det kan være til gavn for samfundet, er jo lige så klart som, at det kan blive det modsatte, hvis vi ikke får styr på det. Derfor er det nødvendigt, at vi får det gjort. Det skylder vi også erhvervsliv og industri i det hele taget, således at man ved, hvad man har at rette sig efter.

Forudsætningen for det alt sammen er det ene ord godkendelse, når man vil bruge gensplejsning. Det drejer sig om godkendelse af

produktion, herunder planter og dyr, og godkendelse, når der er tale om udsætning af gensplejsede organismer i naturen. Også her er vi klar over, at det er nødvendigt, at der bliver administreret meget nøje. Vi er tilfredse med, at det ligger på det centrale plan. Det drejer sig også om eventuelt salg af sådanne gensplejsede organismer eller produkter – det kan man nemt forestille sig kan komme på tale – og det drejer sig også om godkendelse, når det drejer sig om levnedsmidler. På disse væsentlige områder skal der en godkendelse til, det vil sige, at lovgiverne og ministeren har fat i den ende hele tiden, der giver muligheder for, at man kan bruge gensplejsningen, inden for hvilket område det end måtte være.

Så er der et andet vigtigt element i lovforslagene, som handler om samarbejde. Det er jo klart, at skal der nås noget positivt og godt – og det er vore intentioner med det her – så er samarbejdet mellem en række ministerier og styrelser en nødvendighed. I den sammenhæng har det været interessant at læse stk. 7 i bemærkningerne til miljøministerens lovforslag, hvor man gør ganske meget ud af, hvordan samarbejdet tænkes opbygget og med hvilke ministerier.

Alt i alt vil vi gerne tilsige vores positive medvirken til disse lovforslags gennemførelse. Vi mener, at det er en meget vigtig sag, vi her står over for, og vi er tilfredse med, at vi er nået så vidt i lovgivningen.

Ove Jensen (FP):

Fremskridtspartiet er helt enig i, at vi skal udnytte de store muligheder, der er inden for gensplejsningen og bioteknologien i det hele taget. Vi er også enige i, at vi ved hjælp af gensplejsning kan skabe mere konkurrencedygtige varer, som miljøministeren har skrevet i sin fremsættelse, så vi kan komme ind på nye markeder og skaffe valuta og arbejdspladser og mindske forureningen.

Men når det er sagt, vil jeg sige, at det er min absolutte opfattelse efter at have læst de to lovforslag, at man med disse lovforslag ikke fremmer det, som man ønsker: at vi skal udnytte mulighederne, men at man i stedet vil begrænse udnyttelsen af de muligheder, der ligger i både gensplejsningen og bioteknologien, ved de komplicerede og bureaukratiske regler, som man fastsætter i de to lov-

[Ove Jensen]

forslag. Og jeg mener i øvrigt, at det må være i modstrid med hele regeringens politik, i hvert fald med det, man har sagt man ville med hele sit moderniseringsprogram, sin reglansering, og hvad ved jeg.

Jeg er enig med de ordførere, der har kritiseret, at der kommer to lovforslag. Det må altså være helt forkert. Man kan så diskutere, hvem der skulle have fremsat lovforslaget. Hvis man læser landbrugsministerens fremsættelsestale, står der, at en betydelig del af gensplejsningsforskningen både her og i udlandet vedrører jordbrugsområdet. Det er, så vidt det er mig bekendt, rigtigt, og ud fra det må det jo også være naturligt, at landbrugsministeren tager sig af lovgivningen på området. Det er ikke, fordi jeg har noget imod hverken miljøministeren eller miljøministeriet, men det er altså en kendsgerning, at den forskning, der indtil dato har været inden for området, vedrører det landbrugsvidenskabelige, og sådan vil det vel også blive fremover, i hvert fald i lang tid fremover. Der er vel ingen, der har forestillet sig, at vi skal til at lave gensplejsning på mennesker eller andre højstående væsener. Ud fra det, der er sket, og det, der er udsigt til i den nærmeste fremtid, vil det efter min opfattelse være mest naturligt, at man samler lovgivningen under ét område og lægger det dér, hvor det i dag hører hjemme, dér, hvor tingene foregår: under landbrugsministeriet.

Som man har udformet det her, er det utrolig kompliceret og utrolig bureaukratisk, også for de virksomheder, som skal have tilladelser til at komme i gang med noget. Det vil sinke alt ganske unødvendigt, og det er helt urimeligt, at virksomheder skal søge to eller tre steder. Det er en helt unødvendig dobbeltadministration, som vil forsinke en masse afgørelser. Dernæst kunne man spørge: hvad vil hele den dobbelte eller tredobbelte administration koste i de forskellige implicerede ministerier? Det er jo helt givet, at der skal være dobbelt så mange eller tre gange så mange offentligt ansatte til at vurdere ansøgningerne, som hvis godkendelsesproceduren blev samlet ét sted. Efter min opfattelse ville det være betydelig bedre, kløgere og mere hensigtsmæssigt at bruge de midler, som skal bruges til den unødvendige dobbeltadministration, inden for forskningsområdet. Det ville være en bedre udnyttelse

af midlerne. Som sagt er vi positive over for hele det her inden for forskningsområdet.

Jeg kan ikke her sige, hvordan vi vil stille os til lovforslagene, når de engang kommer til endelig afstemning. Men for mig at se er det noget hastværksarbejde, der er kommet frem. Jeg kan også være enig i, at det kunne tyde på, at man ikke kunne finde ud af i de to ministerier, hvem der skal tage sig af det. Mit forslag er, at man trækker de to lovforslag her tilbage og kommer med ét gennemarbejdet lovforslag, som indeholder, hvad der er nødvendigt af lovgivning på området og ikke en hel masse bemyndigelser, som der er her. For selv om disse to forslag bliver vedtaget under en eller anden form, så er der alligevel næsten ingen, der ved, hvad man skal foretage sig.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Der kan ikke være tvivl om, at vi med gensplejsning har fået en teknologi i hænde, som rummer enormt store muligheder, men det er samtidig vigtigt, at befolkningen kan være tryk ved den nye teknologi. Derfor har regeringen nu fremsat de forslag, vi her diskuterer.

Jeg vil gerne takke ordførerne for en meget positiv modtagelse af lovforslag nr. L 229. Det er, som det er udtrykt, et meget kompliceret og delvis ukendt område, vi bevæger os ind i, og netop på den baggrund er lovforslaget udarbejdet med den største nøjagtighed og så grundigt, som vi har kunnet gøre det. Jeg takker for forståelse for dette. Jeg er meget glad for, at der allerede her ved førstebehandlingen tegner sig en mulighed for, at dette forslag kan vedtages, vel at mærke efter de drøftelser, vi nu skal have om eventuelle ændringer af forslaget. Med forslaget bliver vi et af de første lande, der tager hul på en samlet løsning af de problemer, der knytter sig til gensplejsning. Derfor er der selvsagt også rundt i verden stor interesse for det, der foregår her. Det har jeg også fået indtryk af på det allerseneste, ikke mindst på vor studietur til USA, hvor gensplejsning var hovedemnet. Dér mødte vi fra både industri og miljømyndigheder meget stor interesse for, hvordan vi havde tænkt os at udforme lovbestemmelser.

Lovforslaget vedrører områder, som allerede i dag reguleres af miljøministeriets lovgiv-

[Miljøministeren]

ning, dvs. levnedsmidler, miljøbeskyttelse, naturfredning samt kemiske stoffer og produkter.

Spørgsmål om arbejdsmiljø og gensplejsning er omfattet af lovgivning, som arbejdsministeren er ansvarlig for, og der er den nødvendige hjemmel til at regulere området. Arbejdsministeren vil i den forbindelse fastsætte regler om en registreringsordning som omtalt i folketingets dagsorden fra februar.

Lovforslaget regulerer direkte den egentlige gensplejsning, men der er i § 3 åbnet mulighed for at regulere andre genteknologier end gensplejsning. Baggrunden herfor er et ønske om i første omgang at koncentrere indsatsen om det, der i dag må betragtes som kerneområdet inden for genteknologien, nemlig gensplejsning.

Grundprincippet i lovforslaget er jo, at anvendelse af gensplejsede organismer og celler eller fremstilling heraf ikke må ske uden godkendelse. Det var også på den baggrund, hr. Steffensen præciserede ordet godkendelse så stærkt.

Et helt centralt element i forbindelse med godkendelse vil være en sundhedsmæssig og miljømæssig vurdering af eventuelle risici ved den planlagte anvendelse af gensplejsning. Herved vil der blive skabt mulighed for at hindre, at der igangsættes aktiviteter, som kan føre til uønskede virkninger, og samtidig får virksomhederne sikkerhed for, under hvilke betingelser der kan arbejdes.

Godkendelsesordningerne er udformet således, at de fleste typer af godkendelser skal meddeles af miljøministeriet. Produktion ved hjælp af gensplejsning skal imidlertid godkendes af amtsrådet ifølge forslaget. Denne situation er parallel til de forhold, der er omfattet af godkendelsesordningen i miljøbeskyttelseslovens kapitel 5, og det er netop for at undgå dobbeltadministration, men også for at vi kan benytte kendte veje. De lokale folkevalgte myndigheder bør i videst muligt omfang afgøre sager, som vedrører lokale forhold.

I fornødent omfang vil der være mulighed for, at amtsrådene indhenter rådgivning fra levnedsmiddelstyrelsen. Det har flere ordførere for øvrigt også været inde på. Det var også sådan, man kom igennem med den første godkendelse i Vestsjællands amt efter grundig konsultation i miljøministeriet, som jo igennem denne begivenhed også slog fast,

at et sådant samarbejde kan etableres. Hvor behandlingen kræver særlig sagkundskab, eller hvor der må forekomme andre særlige grunde, kan sagerne kaldes ind til behandling i ministeriet.

Lovforslaget indeholder som noget nyt mere vidtgående regler om, at godkendelser kan gøres tidsbegrænsede og også, som visse ordførere har været inde på, kan tilbagekaldes, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til sundhed, miljø og natur. Der er fra forskellig side givet udtryk for, at lovforslaget indeholder for mange bemyndigelser og dermed er blevet upræcist og uigennemsigtigt. Jeg skal i den forbindelse pege på, at vi med gensplejsningsteknikken står over for et område, som er ganske nyt, og hvor erfaringerne med den praktiske anvendelse er yderst begrænsede. Under forespørgselsdebatten den 4. februar 1986 var der bred enighed om, at vi i en sådan situation må være åbne og ikke afskære os fra at skabe klarhed, når nye problemstillinger måtte dukke op. Netop derfor er forslaget udformet som en rammelov med en række bemyndigelser, som gør det muligt at opfange og håndtere problemstillinger, som vi f.eks. ikke har mulighed for at forudse i dag.

Lad mig tilføje, at det i bemærkningerne til lovforslaget, hvor dette har været muligt, i meget vidt omfang er angivet, hvorledes bemyndigelserne tænkes anvendt.

Jeg vil godt knytte et par kommentarer til bestemmelsen i § 1, stk. 3. Reglen er jo ikke udtryk for en økonomisk afvejningsbestemmelse som den, der f.eks. findes i miljøbeskyttelsesloven. Bestemmelsen udtrykker, hvilke momenter der skal indgå i det skøn, der skal lægges til grund ved en administrativ afgørelse efter loven. Det drejer sig om hensynet til beskyttelse af befolkningen, beskyttelse af miljø og natur mod økologiske risici og fremme af samfundsgavnlig anvendelse af gensplejsning.

Fru Jytte Hilden var inde på spørgsmålet om gebyr. Det må stå klart, at den, der griser til, også må være den, der betaler for de opgaver, der herved bliver pålagt de offentlige myndigheder. Jeg er enig i betragtningen om, at det må være forureneren, der betaler, og jeg kan se nogle perspektiver ved en ordning, hvor både godkendelse og andre ting kan indgå som en naturlig del i en gebyrordning.

[Miljøministeren]

Udsætningen skal klares centralt, siger fru Jytte Hilden; det er rigtigt. Udsætningen er uden tvivl det område, vi ved mindst om, det område, der er mest usikkert, måske også det allerfarligste område. Derfor vil det være rigtigt på nuværende tidspunkt at holde det dér. Men hvad så med amterne? Er amterne overhovedet i stand til at klare denne opgave? Jeg har kort nævnt, hvordan den første sag blev klaret i et godt samarbejde mellem amt og ministerium; men der kan selvfølgelig være problemer, og de problemer må vi så også kigge på i udvalget.

Det genteknologiske råd skal oprettes under undervisningsministeriet og skal udtrykkeligt være et rådgivende udvalg, som alle ministerier må kunne trække på. Det vil som sagt blive oprettet af undervisningsministeren.

Der har været talt om, hvorfor man ikke er gået ind i andre områder end gensplejsning. Hvorfor har man ikke taget andre ting med frem? Det er rigtigt, vi kun har taget gensplejsning med, hvor der indføres fremmed arvemasse i en organisme eller celle. Tilfælde, hvor der udelukkende flyttes om på eller bortfjernes arvemasse, er derimod ikke umiddelbart omfattet, selv om dette også er en art gensplejsning. Hybridisering, hvorved artsforskellige organismers arvemasse sammenblandes, er heller ikke omfattet af loven. Hertil vil jeg for det første bemærke, at lovforslaget er formulert sådan, at der til enhver tid kan skrues op og skrues ned for dets anvendelsesområde, afhængigt af udviklingens krav. Den nuværende skillelinje gør det lettere at afgrænse loven til den kendte forædlingsmetode, der i årevis har været anvendt i forbindelse med antibiotikaproduktion og anden bioteknologisk produktion og i landbrugs- og gartnerimæssig forædling. På samme måde undgår man problemer med at skelle mellem brug af disse genteknikker og naturligt forekommende genetiske processer. Begge forhold ville have vanskeliggjort kontrollen med lovens overholdelse.

Udviklingen går imidlertid hurtigt på det genteknologiske område, og vi må nok forvente, at der i fremtiden vil komme nye genteknologier til, hvormed der kan ændres og flyttes om på arveanlæg. Miljøministeriet har derfor fundet det nødvendigt, at der er muligheder for at inddrage såvel nye som allerede kendte genteknikker under lovens gyldig-

hedsområde, i det omfang udviklingen viser nødvendigheden heraf.

Med hensyn til eksport- og importområdet vil jeg først slå fast, at de miljømæssige hensyn, der skal varetages i forbindelse med industriel produktion, der anvender gensplejsede organismer, vil være de samme, hvad enten produktet er beregnet til hjemmemarked eller til eksport. Derfor skal bestemmelserne om godkendelse af udledning fra produktion og om udsætning, dvs. § 10 og § 11 i det foreliggende lovforslag, gælde under alle omstændigheder. Derimod gælder bestemmelserne i § 12 og § 13 om godkendelse af selve produkterne ikke for varer til eksport eller for lægemidler og foderstoffer. Med hensyn til eksportreglen har vi allerede lignende bestemmelser i levnedsmiddelloven og i loven om kemiske stoffer og produkter. Baggrunden er selvsagt, at de lande, vi eksporterer til, kan have fastsat helt andre regler end dem, vi finder hensigtsmæssige i Danmark, og at dette forhold ikke bør medføre, at vi ikke eksporterer til disse lande.

Lægemidler og foderstoffer er allerede omfattet af lægemiddelloven og foderstoflovgivningen, og de er derfor undtaget fra dobbelt regulering.

Da min tid er så fremskredet, at jeg ikke kan besvare alle de stillede spørgsmål fuldstændigt, så vil jeg vende tilbage i anden omgang og besvare de sidste. Men jeg vil gerne sige til hr. Ahlmann-Ohlsen, hr. Rønholt og fru Bente Nielsen, at jeg var glad for tilslutning og forståelse for lovforslaget.

Det problem, som fru Bente Nielsen trak frem, er jo et af de afgørende problemer; hvis vi skal have det her til at fungere. Også hr. Steffensen var inde på samarbejdsprocedurer ministerierne imellem, så der ikke er ting, der falder igennem, men sandelig også sådan, at man ikke her trækker proceduren sådan i langdrag, at virksomhederne ikke kan være tjent med det. Begge disse ting skal vi have i orden, og jeg er ikke i tvivl om, at det kan lade sig gøre.

Jeg skal vende tilbage til hr. Rahbæk Møller i anden omgang.

Landbrugsministeren (Britta Schall Holberg):

Også jeg vil gerne takke ordførerne for indlæggen her i dag.

[Landbrugsministeren]

Der har jo i dag været spurgt om, hvorfor der er stillet to lovforslag, hvorfor der er to ministre, der kommer med lovforslag på dette område. Nogle har sagt: er det ikke administrativt besværligt? Giver det ikke en unødigt kompliceret arbejdsgang?

Til det er at sige, at tværtimod så har det været vigtigt for regeringen, at vi med disse lovforslag udbygger de regelsæt, vi har inden for såvel miljøministeriets som landbrugsministeriets område. Det er i det hele taget vigtigt, at vi udnytter de regelsæt, som vi er fortrolige med, som fru Bente Nielsen sagde. Vi har lagt vægt på i regeringen, at lovgivningen på dette område kommer til at foregå inden for de ressorts, hvor den naturligt hører til, og de ressorts, som vi i øvrigt respekterer.

Jeg lagde mærke til, hvad hr. Rahbæk Møller sagde om overlappning. Jeg synes, det er fantastisk at sige, at her er tale om overlappning. Al den stund miljøministeriet og landbrugsministeriet har arbejdet overordentlig tæt og glimrende sammen om disse to lovforslag, så er det lidt underligt at blive skældt ud for, at det er overlappning; men sådan kan det altså gå en gang imellem.

Jeg kan heller ikke bare mig for at sige, at det er underligt, at de partier, der har været kritiske over for, at der kommer et lovforslag på genteknologiens område fra landbrugsministeriet, ofte er dem, der kritiserer landbruget skarpest for ikke at tage miljømæssige og økologiske hensyn. Men jeg har så hermed intoneret, at det vil vi gerne gøre fra landbrugets, landbrugsministeriets og landbrugsministerens side og fra regeringens side som sådan.

Når vi er to ministre, som lægger lovforslag frem på hver sit område, hænger det sammen med den vægt, som regeringen lægger på at understrege den positive betydning for vort samfund, som den ny teknologi har og vil få. Samtidig ønsker vi også at understrege betydningen af, at befolkningen kan være tryk ved den nye teknologis anvendelse. Her er jeg igen ganske enig med fru Bente Nielsen, der sagde, at det er vigtigt, at befolkningen kan føle sig tryk. Det er vigtigt, som hr. Bollmann sagde, at vi ikke er skrækslagne for fremtiden, men at vi hver især føler, at vi tryk kan udnytte de muligheder, som den ny teknologi giver os, og som en række ordførere har været inde på.

Det er nødvendigt, at vi på forhånd skaber hjemmel til at kunne gribe ind, hvis udviklingen skulle løbe i en retning, vi ikke ønsker og ikke kan acceptere, dels inden for miljøministeriets område, dels inden for landbrugsministeriets område.

De nye bioteknologiske metoder, herunder genteknologien, åbner – som det også har været sagt her i dag, og det synes jeg vi skal understrege kraftigt – store perspektiver. Der har været nævnt en række områder – jeg skal bare nævne forebyggelse og sygdomsbekæmpelse hos både dyr og mennesker – som åbner store perspektiver for en helt anden og rigtigere miljøindsats, men også for industriens og landbrugets muligheder for at fremstille nye og sundere produkter, og for at vi, som en af ordførerne sagde, kan lave mere effektive og miljøvenlige produktioner.

Jeg vil i øvrigt gerne sige tak til hr. Rønholdt for den gode og nyttige gennemgang af de muligheder, som genteknologien giver landbruget i forskningen, men også i det daglige arbejde.

Det er rigtigt, som det blev sagt af fremskridtspartiets ordfører, at en betydelig del af gensplejningsforskningen kommer til at vedrøre landbrugsområdet. Det gælder jo særligt inden for husdyrbruget og inden for planteavl, herunder ikke mindst inden for hele planteforædlingen, men også inden for levnedsmiddelområdet. Her er det igen vigtigt, at vi bruger de regelsæt, vi kender i forvejen, og udbygger dem til at omfatte gensplejsningen også.

Det er altså vigtigt for regeringen at understrege, at vi skal gribe den chance, vi med den nye teknik får for en god udvikling. Men det er også vigtigt, at vi i fremtiden ved anvendelse af den nye teknologi kan sikre, at sundhed og kvalitet hos dyr, i planter og i levnedsmidler overholdes, opretholdes og videreudvikles.

Så siger man: ja men egentlig gensplejsning på dyr og planter har jo lange udsigter. Det er da rigtigt, at det givetvis vil vare en tid, inden gensplejsning vil blive anvendt på dyr og planter, så de får tilført nye arvelige egenskaber. Det er fremtid. Men vi ved, at i løbet af kortere tid vil der ved hjælp af gensplejsning kunne fremstilles enzymer, som kan finde anvendelse i jordbruget og den dertil knyttede forædlingsindustri. Jeg tænker her på bl.a. slagterier og mejerier, igen områ-

[Landbrugsministeren]

der, der i forvejen er omfattet af landbrugsministeriets lovgivning.

Det, der er kendetegnende og også har været kendetegnende i debatten her, er, at vi i dag praktisk taget ikke ved noget om eventuelle risici ved anvendelse af gensplejningsorganismer uden for laboratorier. Det er vores virkelighed i dag, og indtil vi får denne erfaring, må vi sikre, at vi får indseende med og med denne lov også mulighed for indgriben i forbindelse med anvendelse af gensplejningsteknikken inden for landbrugsministeriets område. Når vi har fremsat forslaget, er det, fordi der efter loven i givet fald vil kunne iværksættes anmeldelses- og godkendelsesprocedurer og en tilsynsordning, hvis det skønnes påkrævet og udviklingen viser, at noget sådant er nødvendigt.

Når det er en rammelov, som nogle har været inde på, er det jo netop, fordi vi skal være på forkant med – som det hedder på ganske forfærdeligt nudansk – udviklingen. Undskyld, det var vist fru Bente Nielsens udtryk. Nu håber jeg ikke, at fru Bente Nielsen bliver arrig, men det er et udtryk, man bruger meget for tiden, har jeg lagt mærke til.

Jeg synes, det er en uhyre vigtig lovgivning, som kan sikre – det er jo vigtigt – forbrugernes tillid til, at bl.a. vores levnedsmidler fortsat opfylder de strenge sundhedsmæssige og kvalitetsmæssige krav, vi må og skal stille i dag, og at vi kan opretholde denne kvalitet, også selv om vi tager nye teknikker i brug, ja, og endda kan bruge de nye teknikker til at udvikle disse produkter med. Dermed sikrer vi os, at vi trygt kan gå i gang med at udnytte de muligheder, vores nye viden giver os, fordi vi har beredskabet i orden, hvis noget skulle vise sig at gå i en anden retning, end vi ønsker.

Netop for at understrege, at denne lov skal betragtes som et beredskab, eller man kunne sige et sikkerhedsnet, er det en rammelovgivning på de områder, der kan blive berørt af gensplejsning. Der vil blive udarbejdet bekendtgørelser for de enkelte områder, efterhånden som der måtte blive behov for det. Som det fremgår, vil bekendtgørelserne blive udarbejdet efter forhandling med de interesserede parter på området; det vil jeg gerne understrege kraftigt.

Jeg vil også gerne understrege, at det naturligtvis også vil ske i samarbejde mellem

landbrugsministeriet og miljøministeriet og alle de andre ministerier, som på den ene eller den anden måde i den kommende tid vil blive involveret i disse problemstillinger. Det er jo ikke alene miljøministeriet, arbejdsministeriet og landbrugsministeriet, der bliver berørt; også indenrigsministeriet, fiskeriministeriet og andre ministerier vil hen ad vejen blive berørt af denne teknologidiskussion.

Jeg vil gerne sige her, for at der ikke skal herske nogen misforståelse, at miljøministeren og landbrugsministeren, landbrugsministeriet og miljøministeriet har kørt et meget tæt løb i denne sag, og det vil vi gøre fortsat ved lovens administration. Jeg vil gerne have lov til herfra at sige, at det samarbejde, vi har haft om denne lovgivning, lover umådelig godt for den fremtidige administration af lovgivningssættet her.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Jeg har haft den fornøjelse at deltage i slutfasen i det forberedende arbejde omkring begge lovforslag, og jeg vil gerne til almindelig beroligelse for hr. Rahbæk Møller, fru Anne Grete Holmsgård og hr. Ove Jensen sige, at jeg har været en nøje iagttagere af samarbejdsrelationerne mellem miljøministeren og landbrugsministeren, og jeg må sige, at dette samarbejde kan karakteriseres som både meget blidt og meget konstruktivt. Så der er ingen grund til bekymring for så vidt angår den kendsgerning, at der er fremlagt – selvfølgelig med den samlede regerings samtykke – to lovforslag på samme tid.

Vi har såmænd også under det lovforberedende arbejde overvejet, om der var behov for inden for arbejdsministeriets regie at fremkomme med lovforslag, og vi er nået til den samme konklusion som fru Jytte Hilden og socialdemokratiet, nemlig at der ikke er behov for at ændre den eksisterende arbejdsmiljølovgivning. Den er fuldt tilstrækkelig til at gennemføre de reguleringer inden for arbejdsmiljøområdet, der er behov for i forbindelse med gensplejningsaktiviteterne.

Jeg vil gerne sige til hr. Rahbæk Møller, at vi mener heller ikke, der er behov for særlig lovgivning for så vidt angår registrering. Regeringen vil selvsagt leve op til folketingets vedtagelse om en tvungen registrering. Vi mener ikke, at det kræver lovgivning. Vi mener, at vi i arbejdsmiljølovens bestemmelser

[Arbejdsministeren]

vedrørende stoffer og materialer har alt det grundlag, der er nødvendigt for at udarbejde de retningslinjer, der skal til for at gennemføre den tvungne registrering, som folketingets meget store flertal gik ind for i den folketingsdebat, der har været tidligere på året. Så der kommer altså en tvungen registrering.

Hr. Rahbæk Møllers indlæg kunne lyde, som om han mente, at man måske nøjede i arbejdsministeriet. Jeg vil gerne sige, at det ikke er tilfældet. Arbejdsministeriet har været meget aktivt med i det lovforberedende arbejde. Direktoratet for arbejdstilsynet er gået i gang med at forberede de regler, der skal indføres vedrørende registrering, og derudover også regler vedrørende klassificering af et forskningslaboratorium, som ligger inden for vores område.

Vi må konstatere – det skal være et svar til fru Jytte Hilden – at når vi skal gennemføre de aktiviteter, er der selvsagt behov for at øge ressourceanvendelsen inden for dette specifikke område. Om det sker ved omprioriteringer i forhold til andre opgaver eller ved, at vi får en andel af den pulje, som er nævnt i miljøministerens lovforslag, kan kun tiden vise.

Det er klart, at der må sættes ekstra ressourcer ind på at løse opgaven, og det er vores hensigt at få løst den opgave, således at vores regelsæt kan være klart, når miljøministerens lovforslag træder i kraft. Men jeg vil allerede nu bebude, at selv om vi vil arbejde effektivt, og selv om vi vil arbejde hurtigt, så kan det blive vanskeligt at overholde den meget korte tidsfrist, idet vi jo også gerne vil tilgodese sædvanlig praksis med at høre arbejdsmiljørådet for så vidt angår det regelsæt, der skal fastsættes.

Man har altså ikke i ministeriet afventet, at dette lovforslag blev førstebehandlet. Man er allerede gået i gang med forhandlinger med henblik på de nødvendige regeludarbejder.

Jytte Hilden (S):

Det, der kalder mig på talerstolen igen, er et spørgsmål til de tre ministre, der er kommet med hver sit svar.

Først skal jeg selvfølgelig takke arbejdsministeren, for jeg må forstå hans udtalelser som et tilsagn om, at der vil blive tale om forøgede ressourcer til den opgave, tvungen

registrering er, og til de opgaver, arbejdstilsynet vil blive pålagt med hensyn til arbejds miljøet.

Men jeg har lidt problemer med en af delene. Det er spørgsmålet om de registre, vi allerede har, og de nye registre med gensplejsede organismer, vi skal have. Hvorledes vil det være muligt at få oplysninger ud af disse registre? Hvordan vil det være muligt for forskere at trække på de konkrete ting, på de facts, som vil ligge i disse registre, sådan at de siden hen kan komme os til gode? Når jeg spørger, er det, fordi det rent faktisk har været et problem i relation til de registre, som findes i dag, så her må der være mulighed for at sikre en meget stor åbenhed. Hvis ministeren ikke er i stand til at svare i dag, kan vi tage det op i udvalget; i hvert fald er det et meget vigtigt punkt.

Mit andet spørgsmål går til landbrugsministeren. Den første del af det går på, om ministeren er sikker på, at det altid er fornuftigt, at tilsyn og produktion ligger samme sted. Det var ligesom ministerens argumentation, at man var meget miljøbevidst også i landbrugsministeriet; derfor måtte man have en lov. Jeg kan huske, at det i sin tid i debatten om a-kraft faktisk gjaldt om at få tilsynet med disse ting væk fra energiministeriet og over et andet sted. Så jeg kan sige, jeg er faktisk ikke enig i ministerens synspunkt.

Den anden ting, jeg vil spørge om, er: i det udkast til miljøministerens lovforslag, som er gået ud til høring inden denne konkrete lovgivning, var der i § 2 fire stykker, hvor der tales om gensplejsning, om selvklo- ning og om cellehybridisering. Det er forsvundet i miljøministerens lovforslag, og interessant nok står der i bemærkningerne til landbrugsministerens lovforslag, at selvklo- ning ikke er med. Det, der hedder deletion, er ikke med, og cellehybridisering er ikke med. Cellehybridisering er noget, man gør på planter, hvorimod gensplejsning i høj grad, så vidt jeg forstår eksperterne, drejer sig om dyr. Hvorfor er dette faldet ud? Det er interessant. Hvis det er ligegyldigt, kunne det jo godt stå der. Hvad er det for interesser, der har arbejdet på at få lige netop dette punkt ud?

Jeg har et par spørgsmål til miljøministeren. Miljøministeren siger, at den, der griser, skal betale. Ja, det er jo efterhånden blevet et princip herhjemme. Men det, jeg taler om

[Jytte Hilden]

med hensyn til gebyrer og med hensyn til betaling, er spørgsmålet om den utrolige modekspertise, som det offentlige er nødt til at bygge op. Det koster faktisk mange penge. Det er altså vores synspunkt, at dette skal industrien også betale. Man skal altså ikke bare lade være med at grise og feje op efter sig, hvis man rent faktisk griser, man skal også finansiere det, der hedder, at det offentlige er på tærerne og på mærkerne, hvad dette angår.

Jeg vil også godt spørge ministeren, hvorfor organisationer som FTF og AC ikke er blevet hørt. Det drejer sig om foreninger som Dansk Sygeplejeråd og Dansk Farmaceutforening, som må siges at have store interesser på dette område.

Den sidste ting, jeg vil sige, er, at i forbindelse med behandling af spørgsmål som disse er det – det er også blevet sagt fra alle sider – utrolig vigtigt, at befolkningen har et meget højt oplysningsniveau. Det vil sige, at der kunne være brug for, at der, netop udsprunget af en sådan lovgivning om kontrol med gensplejningsproduktion, går midler til en oplysningskampagne for befolkningen. Nu har vi godt nok fået et teknologinævn, og der er tale om, at industriministeriet har penge også til teknologivurdering, men jeg tror faktisk, det vil være nødvendigt, at vi sætter ind ikke bare på noget, der kan forklare, hvorfor vi gør, som vi gør.

Der var en 7. klasse, der for et par uger eller måneder siden skulle lave en forestilling om dette. De lavede det på den måde, at det var tredelt, og øverst oppe satte de eksperterne. Nedenunder var der sådan nogle som os, nemlig politikere. Og allernederst viste der sig i anden akt at være nogle bure, og i disse bure sad der almindelige mennesker, for det var nemlig rekreative områder.

Det skulle nødig gå sådan med hensyn til vores opfattelse af, hvordan vores samfund ser ud, at man sidder inde i bure, og det kalder vi så rekreative områder. Det, der er utrolig vigtigt med en ny teknik, er, at den accepteres generelt af befolkningen. Derfor mit spørgsmål.

Rahbæk Møller (SF):

Jeg var forhindret i at svare miljøministeren, men jeg har et par kommentarer til de to andre ministre.

Først landbrugsministeren, der undrede sig over, at de partier, der er mest kritiske over for landbruget, når det ikke respekterer miljøet, vender sig imod, at landbrugsministeren kommer med en miljølovgivning.

Svaret er meget enkelt: vi tror ikke, at det hjælper et hak på det problem, at landbrugsministeren laver miljølovgivning. Vi tror, det er miljøministerens ansvar. Tværtimod kunne vi godt mistænke landbrugsministeren for at tænke på at beskytte sit erhverv mod miljøministeren. Selv om vi godt hørte arbejdsministeren sige, at de to ministre var meget blide ved hinanden, har man stadig væk mistanken.

I øvrigt er det arbejdsministeren, der har kaldt mig herop, fordi han kom med en ret afgørende ny oplysning, nemlig at der ikke kommer en lov om registrering, det ordnes rent administrativt. Nu vil jeg bestemt ikke opfordre nogen til at komme med en overflødig lov, og hvis loven er overflødig, vil jeg da ikke opfordre til, at den kommer. Men hidtil har vi troet, at der ville komme en sådan lov, fordi det stod i den grønne betænkning. Jeg vil godt stille nogle spørgsmål, der der er ligesom nogle ting, der glider ud, når vi ikke får en behandling af et lovforslag.

Det ene er et ret afgørende spørgsmål, nemlig åbenhed kontra lukkethed. Her er der en meget klar problemstilling, for på den ene side har nogle virksomheder faktisk et krav på at få deres hemmeligheder beskyttet, og på den anden side har offentligheden et klart krav på at få at vide, hvad der egentlig foregår. Det er nogle meget besværlige problemstillinger, som jeg troede vi skulle tage stilling til under lovforslagets behandling. Hvordan forestiller arbejdsministeren sig nu at vi skal diskutere disse ting?

Der er også et andet problem. Så vidt jeg husker, var der i den grønne betænkning tale om en klassificering af forskellige arter forskning og eventuelt om at forbyde de mest farlige, eller i hvert fald en godkendelsesordning for de mest farlige. Hvor bliver den af nu? Hvor bliver reglerne og hvor bliver folketingets og folketingsudvalgets muligheder for at diskutere de regler af nu? Det vil jeg godt bede ministeren redegøre nærmere for her.

Anne Grete Holmsgård (VS):

[Anne Grete Holmsgård]

Jeg har nogle kommentarer til det, miljøministeren sagde først. Ministeren sagde bl.a., at forslaget som noget nyt indeholder et punkt om, at godkendelser kan gøres tidsbegrænsede. Det er ikke nyt. Det kan godkendelser faktisk godt ifølge miljøbeskyttelsesloven. Det står i § 41, stk. 4. Men for det første er det ikke en bestemmelse, der bliver brugt ret meget. For det andet er der ikke nogen garantier, sådan som det er formuleret, hverken i den nuværende miljøbeskyttelseslov eller i det forslag til lov for gensplejsning, der nu er til behandling. Jeg mener, det er urimeligt, at man i en sag som denne ikke gør det til et princip, at godkendelserne er tidsbegrænsede.

Det er rigtigt, at det er nyt, at godkendelserne kan trækkes tilbage. Efter den eksisterende miljøbeskyttelseslov kan man lukke produktionen. Jeg synes da, det er et fremskridt, at man kan trække godkendelserne tilbage, men det bør stå betydelig mere præcist, end det gør nu.

Nu ved jeg ikke, om miljøministeren havde tænkt sig at kommentere nogle af de ting, jeg sagde, i anden omgang, men for en sikkerheds skyld vil jeg i hvert tilfælde gerne spørge ministeren igen, om han finder, at de vilkår, der er ridset op for godkendelse og tilsyn, imødekommer det rimelige krav om et aktivt offentligt tilsyn. Er det ikke rimeligt, at det fremgår klart for det første, at tilsynet skal være aktivt, og for det andet, at der skal være opnået enighed om, på hvilken måde tilsynet og egenkontrollen skal kunne sammenlignes, inden man får en godkendelse? Men så er det vel også rimeligt, at det fremgår helt klart, at man ikke kan gøre det samme, som man har gjort med godkendelsen af Novos produktion i Kalundborg, som man har givet under forudsætning af, at de ekstra risikovurderinger giver et bestemt resultat.

Er det ikke rimeligt, at det fremgår klart, sådan at man har en ordentlig godkendelse, inden man går i gang? Hvis man giver en godkendelse på bestemte betingelser og oven i købet lægger det over til virksomheden selv at opfylde de betingelser, så ville det være en besynderlig virksomhed, der ikke kom til de konklusioner, der tjente den selv bedst. Det er lige meget, hvem man lægger det ud til, folk kan være nok så gode eller nok så meget det modsatte, resultatet er simpelt hen givet på forkant.

Så er der levnedsmiddelstyrelsen, og her vil jeg godt stille mine spørgsmål igen: finder ministeren det rimeligt, at man sætter noget som dette i gang, inden man er sikker på, at man har den ekspertise, der er nødvendig for, at lovens kontrolmekanisme og godkendelsesmekanisme kan komme til at fungere? Og hvordan vurderer ministeren egentlig muligheden for, at levnedsmiddelstyrelsen kan nå at få den ekspertise, og inden for hvilken årrække?

Et andet spørgsmål går på, hvem der skal føre tilsynet, hvis det er amterne, der skal give godkendelserne. Er det også amterne, selv om de ikke har ekspertisen og har måttet hente den hos levnedsmiddelstyrelsen? Er det, der er lagt op til, en konstruktion, hvor man siger, at det er amtet, men amtet skal først til levnedsmiddelstyrelsen for at få ekspertise til at give en godkendelse? Og i den løbende kontrol skal man hver gang omkring levnedsmiddelstyrelsen igen, fordi man ikke kan selv rent teknisk.

Hvis det er det, der er konstruktionen – sådan ser det ud – ville det vel være mere rimeligt at sige, at her bryder vi i hvert tilfælde i en overgangsperiode princippet om, at godkendelse og tilsyn ligger decentralt. Jeg er enig med ministeren i, at hovedprincippet for miljøbeskyttelse skal være, at det ligger decentralt, men jeg er ikke enig i, at man skal håndhæve det princip på en måde, hvor man i virkeligheden får noget, der er u håndterligt.

Til landbrugsministeren vil jeg godt sige, at jeg blev ærlig talt ikke meget klogere på, hvad det er for nogle områder, hvor der er overlapning, og hvordan landbrugsministeren stiller sig til eventuelle konflikter. Når man står med en gensplejset organisme, som kan komme ind under både den ene og den anden lov, hvad gør man så rent faktisk? Hvem er det, der har myndighed til at gribe ind? Er det ikke åbenlyst et problem, at den ene lov er mere lempelig end den anden? Vil det ikke automatisk betyde en tendens til, at man helst vil ind under den slappeste af lovgivningerne, hvis man gerne vil have en produktion i gang, eller hvis man gerne vil have en omsætning af produkter, hvori der indgår gensplejsede organismer, i gang?

Det kan godt være, at landbrugsministeren synes, at vi, der kritiserer landbruget, er lidt småsure, men jeg synes ærlig talt, der har været mange eksempler på konflikter mellem

[Anne Grete Holmsgård]

de to ministre. Nu ved jeg godt, at personen ikke er den samme, som konflikterne har været med, men det er vel ikke urimeligt, at man kan mene, at det er udtryk for konkurrence mellem to ministerier, når der kommer to lovforslag i stedet for ét. Det er jo ikke grebet helt ud af den blå luft, og vores kritik af den tidligere landbrugsminister er sandelig heller ikke grebet ud af den blå luft. Det kan der skrives alenlange spalter om.

Til arbejdsministeren vil jeg godt sige, at det er muligt, at arbejdsmiljøloven rummer muligheder for at fastlægge, hvordan laboratoriestandarden skal være, hvordan reglerne for laboratorier skal være. Men det er meget betænkeligt for os at skulle give miljøministeren bemyndigelse til at tillade udledninger fra laboratorier uden at have faste normer. Normerne for laboratorier er kun vejledende i dag, så jeg synes egentlig, det er et rimeligt krav, at vi gerne vil have at vide, hvad det er for nogle normer, man har tænkt sig at fastsætte på det her område, ikke bare som vejledning, men som gældende normer, der skal håndhæves.

Ove Jensen (FP):

I modsætning til fru Anne Grete Holmsgård mener jeg, at det er en meget uheldig udvikling, hvis det nu skal til at være almindeligt, at der gives tidsbegrænsede tilladelser til virksomheder både af denne art og af andre. Det vil helt givet medføre, at der bliver oprettet færre virksomheder. Det koster penge at oprette en virksomhed, og en person vil selvfølgelig ikke investere et stort beløb i en virksomhed, hvis man kan forvente eller frygte, at i løbet af to år eller fem år eller et eller andet antal år bliver tilladelsen trukket tilbage. Det er en meget farlig udvikling at komme ind på. Jeg vil godt sige til arbejdsministeren, at da han blev udnævnt til arbejdsminister, udtalte jeg offentligt, at jeg mente, det var en styrkelse af regeringen at få en mand udefra, som var vant til at arbejde i erhvervslivet og ikke havde gået herinde i for mange år. Men jeg må godt nok indrømme, at efter at jeg har hørt arbejdsministeren her i dag, er jeg bange for, at han hurtigt vil tilpasse sig forholdene herinde og vil komme til at ligne alle de andre, og det anser jeg ikke for et plus.

Arbejdsministeren sagde, at der har været et fortrinligt samarbejde imellem landbrugs-

ministeriet og miljøministeriet. Ja men det tvivler jeg da ikke på. Alle de ansatte i landbrugsministeriet og i miljøministeriet er da selvfølgelig interesserede i at få så mange opgaver som muligt. Det medfører helt naturligt, at de skal være nogle flere, og hvis de hvert sted kan komme til at sidde og behandle de samme ting, kan de da udmærket samarbejde om det, det tvivler jeg ikke på. Men jeg troede ærlig talt, at arbejdsministeren var vant til at se på tingene, således som de foregår ude i erhvervslivet, og at man ikke skulle have en sådan unødvendig dobbeltadministration, som bliver konsekvensen af det, der her er lagt frem.

I hvert fald miljøministeren har takket for tilslutningen til lovforslaget, men så vidt jeg kan høre på de forskellige ordførertaler har næsten alle ordførere – også regeringspartiernes ordførere, godt nok lidt mere indpakket – udtrykt utilfredshed med, at det hele er så kompliceret, og med den dobbeltadministration, den tredobbelte administration, der er, så jeg tror, at både miljøministeren og landbrugsministeren skulle tænke alvorligt over det, der er sagt her, og læse referatet meget grundigt, når det engang bliver trykt.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Fru Jytte Hilsen spørger, hvorfor noget, det var vist i § 2, er faldet ud.

Jeg gjorde opmærksom på i mit første indlæg, at baggrunden for, at vi ikke var gået ind i andre områder end den egentlige gensplejsning, dels var hensynet til den forenkling, der er nødvendig, når vi står over for dette nye, dels for ikke at løbe ind i en risiko for, at kontrollen ikke blev effektiv. Samtidig gjorde jeg opmærksom på, at forslaget var bygget op på en sådan måde, at vi kunne, jeg brugte udtrykket skrue op, skrue ned for blusset, alt efter hvor behovet var. Der, hvor der er muligheder for at tage andre ting ind, er det givet, at det vil ske.

Fru Jytte Hilden nævnte princippet om, at den, der griser, også skal betale, hvad det koster at få ryddet op efter sig. Det gav jeg tilslutning til; det er jeg meget enig i. Det er der sådan set heller ikke noget diskussionsgrundlag i mere. Men spørgsmålet, om gebyrerne skal gå ud over dette område, er en sag, vi må tage op og drøfte i udvalget.

[Miljøministeren]

Hvorfor er FTF og andre ikke blevet spurgt? Jeg forstår det på den måde, at man har ønsket, de skulle spørges, men vi har været ude for et mægtigt tidspres. Det er ikke nogen undskyldning, men kan måske være en forklaring. Der ligger ikke nogen speciel baggrund for, at de ikke er blevet spurgt, og jeg har da også noteret mig ønsket om det, sådan at vi er klar over, at fremover er der flere parter, vi kan spørge til råds.

Hr. Rahbæk Møller var inde på mange ting, som allerede er afklaret, om ministerierne og deres samarbejde. Det skal jeg ikke komme nærmere ind på, men derimod igen tage fat på spørgsmålet om de mange bemyndigelser, som jeg kort omtalte i mit første indlæg.

Når det er en nødvendighed, at vi tager fat på disse bemyndigelser, er det bl.a., fordi det er umuligt i dag at forudse, hvad vi kan komme ud for. Vi må, som vi drøftede det i februar, ikke låse os fast i en situation på nuværende tidspunkt, der gør det umuligt at tackle et pulserende erhvervsliv, tackle en pulserende udvikling inden for gensplejningsområdet. Vi vil have alle muligheder for at gribe ind dér, hvor det er nødvendigt. Derfor er lovtæksten ikke så detaljeret, som man måske fra visse sider kunne ønske, og som det vel også nok kunne have været rart for overskuelighedens skyld.

Jeg vil da godt sige, at der er mange af bemærkningerne, der giver en god indføring i de problemer, som ikke er belyst så meget i lovtæksten. Jeg vil godt henvise til bemærkningerne til lovforslagets § 15. Heri redegøres for, hvilke oplysninger der skal foreligge, for at en godkendelse kan gives.

Jeg har stor forståelse for ønsket om yderligere bemærkninger eller præciseringer, men jeg tror, vi skal være meget forsigtige med at sætte for detaljerede bestemmelser op her fra starten. Selv om det i dag kan se ud til, at tingene er fyldestgørende, kan der hurtigt opstå en situation, hvor vi må sige at det er ganske utilstrækkeligt. På den anden side kan man i dag skønne, at noget formodentlig er nødvendigt, men i løbet af kort tid viser det sig at være helt overflødigt. Det er baggrunden for opbygningen af denne rammelov. Men jeg vil da gerne sige, at jeg er positiv over for forslaget om tydeliggørelse og en præcisering af bestemmelserne, hvis man me-

ner, at der er områder, hvor dette kunne være hensigtsmæssigt.

Hr. Rahbæk Møller var også inde på spørgsmålet om ernæringen. Der er ikke i dette forslag medtaget bestemmelser, som specifikt handler om de ernæringsmæssige forhold og levnedsmidler. Sådanne særlige bestemmelser findes heller ikke i levnedsmiddelloven, som vi kender den i dag. Alligevel kan der administreres i overensstemmelse med den ernæringspolitik, som folketinget vedtog i maj 1984. Det vil naturligvis også være tilfældet, hvor der er tale om gensplejsning.

Vi skal ikke glemme, at der kan være både positive og negative ernæringsmæssige aspekter i forbindelse med anvendelse af gensplejsning på levnedsmiddelområdet. På den ene side vil gensplejsningsteknikken kunne hjælpe os til målrettet at udvikle sundere produkter. På den anden side er der ikke i dag sædvane for, at udviklingen alene målrettes efter den ernæringsmæssige kvalitet, men snarere efter udbyttestørrelse eller andre forhold, der er af betydning for en effektiv produktion; men hvis vi ikke samtidig tænker på de ernæringsmæssige forhold, kan vi risikere, at levnedsmidternes næringsværdi forringes. Derfor må selvfølgelig også disse betragtninger med.

Hvad med tilsynet? Og kan amterne klare det? Fru Anne Grete Holmsgård har også været inde på netop dette område. Jeg har nævnt før, at når vi har satset på amtsrædene i denne forbindelse, så er det for at trække de lokale myndigheder ind i lokale ansvarsområder, men også for at benytte veje, som vi har prøvet tidligere, jeg tænker her på § 5-godkendelserne.

Det rejser selvfølgelig spørgsmålet, om vi overhovedet er i stand til at få opbygget den viden, der er nødvendig i amterne, men sandelig da også i miljøministeriet. Der er jo ikke lang tid. Vi har klart slået fast, at det ikke er miljøministeriets opgave at oprette nye forskningscentre, det er ikke det, der er brug for. Det, der er brug for, er, at man i miljøministeriet får en ekspertise, der dels kan stille de relevante spørgsmål til vore forskere, dels kan læse de svar, de giver, og derefter omsætte det i praksis. En sådan videnopbygning er vi i fuld gang med og har været det det sidste halve års tid, sådan at vi i dag har en mandskabsstyrke på knap en halv

[Miljøministeren]

snes stykker i gang ude i levnedsmiddelstyrelsen, hvorunder det sorterer.

Der er ingen tvivl om, at for disse mennesker betyder det indlæring, indlæring, indlæring, oplæring, ny viden. Det satser vi stærkt på. At der også bliver brug for flere, er der ingen tvivl om. Det er mit indtryk, at sådan som opbygningen går for sig nu, vil vi kunne nå den ekspertise, der er nødvendig, for at loven kan administreres ikke blot forsvarligt, men også virkelig godt.

Fru Anne Grete Holmsgård var inde på spørgsmålet, om der er noget nyt, om det ikke er sådan, at man også i dag kan tidsbegrænse godkendelserne. Det, jeg sagde, var, at lovforslaget indeholder som noget nyt mere vidtgående regler om, at godkendelser kan gøres tidsbegrænsede, og at de også kan tilbagekaldes. Her er en klar opstramning.

Hele problematikken omkring straffebestemmelserne har også været inde i billedet. Der er ingen tvivl om, at den opstramning af straffebestemmelserne, der skete i 1984, skete derved, at der blev givet vore domstole en ny udmelding fra lovgivningens side, en udmelding om, at den strafferamme, man havde anvendt indtil da, forekom at være for ringe, sådan at forstå, at det måske kunne friste til efterladenhed, og det var jo ikke tanken med straffebestemmelserne. Skulle der ændres retspraksis og dermed vel også retsopfattelse i befolkningen, måtte der en udmelding fra lovgivningsmagten til i form af lovforslag, bekendtgørelser eller cirkulærer. Det kom i form af et lovforslag, hvorefter man nu på en anden og mere effektiv måde vurderer, hvad det er, der er sket, hvad det koster at få ryddet op, hvad det, man har lavet, koster samfundet, og da helt naturligt også, hvordan vi kan hjælpe domstolene til en ekspertise i forberedelsen af arbejdet. Det skete med et fornuftigt og godt samarbejde med justitsministeriet. Derfor tror vi, at de gældende straffebestemmelser, som dog også kan medføre strafansvar op til et års fængsel, er tilstrækkelige. Det bliver domstolene, der må afgøre, i hvilket omfang det bliver nødvendigt at anvende dem.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Det, der bringer mig herop, er, at miljøministeren faktisk lovede, at man fremover vil

sende sådanne lovforslag til høring både i FTF og AC. Når jeg nævnte det, så er det, fordi vi har en god tradition for at bringe lovforslag til høring, og vi har også en god tradition for, at der i fagbevægelsen er megen ekspertise, som kan tage sig af dette. Men jeg tror, vi skal til at vænne os til, at fagbevægelse i dagens Danmark er andet og mere end netop LO, altså netop også funktionærer og tjenestemænd og akademikere. Her er der mange mennesker, der er ansat præcis på samme vilkår som traditionelle fagbevægelsesfolk, og som derfor er underlagt præcis de samme problemer, som der er tale om.

Det var i det lys, jeg sagde det, og jeg skal sige tak for ministerens svar.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Jeg vil godt sige til fru Jytte Hilden, at vi i og for sig ikke har tænkt os at oprette nye registre. Vi har tænkt os at anvende det eksisterende produktregister og den ekspertise og erfaring, der ligger dér. Medarbejdere fra produktregisteret har allerede haft møder med det frivillige registreringsudvalg, der har fungeret indtil nu, med henblik på at diskutere bl.a. det spørgsmål, som fru Jytte Hilden og hr. Rahbæk Møller var inde på, nemlig spørgsmålet om åbenhed kontra lukket-hed. Det er helt klart en af de afgørende ting at få fastlagt i forbindelse med registreringen.

Jeg kunne selvfølgelig så sige, at da det sker inden for rammerne af gældende lovgivning, så måtte det nødvendige regelsæt udarbejdes i ministeriet, godkendes af ministeren og udsendes til iværksættelse, og så måtte man løbe den risiko, at folketingets flertal efterfølgende pålagde mig at ændre reglerne, hvis ikke man var enig heri. Med yderligere risiko for at blive betragtet som værende for hurtigt tilpassende vil jeg derfor i stedet for at foreslå en sådan procedure allerede nu bebude, at jeg vil være indstillet på – og jeg mener, at det vil være i folketingets arbejds-markedsudvalg – på et passende tidspunkt under vores udarbejdelse af de pågældende regelsæt at diskutere med medlemmer af folketingets arbejdsmarkedsudvalg, hvilke regler vi har tænkt os at indarbejde i bekendtgørelserne, i håb om at vi på dette område lige-som på resten af området kan nå frem til fælles, klare regler, som et meget bredt flertal

[Arbejdsministeren]

i folketinget ville kunne leve med. Så hermed har jeg givet dette tilsagn.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at det under punkt 4 anførte lovforslag henvises til miljø- og planlægningsudvalget, og at lovforslaget under punkt 5 henvises til landbrugs- og fiskeriudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 115:

Forslag til folketingsbeslutning om en ny skovlov.

Af Margrete Auken (SF) m.fl.
(Fremsat 13/2 86).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Det er med en blanding af glæde og bekymring, jeg har læst SFs forslag til en ny skovlov. Med glæde, fordi jeg er enig i forslagsstillernes ønske om at bevare og udbygge de store rekreative naturhistoriske og landskabelige kvaliteter, som vore skove byder på. Og med bekymring, fordi jeg mener, at forslaget slet ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til, at skovbrug er et produktionshverv.

Jeg mener i øvrigt, at forslaget i høj grad overlapper de emner, som behandles i beslutningsforslag nr. B 23 om naturgenopretning fremsat af det radikale venstre, og de spørgsmål, som jeg skal tage stilling til i den strategi for marginaljorder, som skal foreligge til marts næste år.

Det centrale indhold i beslutningsforslaget er, at der som mål skal stræbes imod øget

løvtræsareal i de danske skove, både i de private skove og i statsskovene, samt at der skal gennemføres en mere økologisk præget drift i skovene, og der lægges op til en generel regulering i skovloven for at opnå disse mål.

Jeg mener, at beslutningsforslagets udgangspunkt er forkert. Vi skal nemlig varetage både naturhensyn og produktionshensyn i statsskovene og i de private skove, og disse to hensyn forlignes jo i praksis efter de fleste sagkyndiges mening udmærket et meget langt stykke hen ad vejen. Det tror jeg også at almindelige skovgæster er enige i.

De politikere, som vedtog skovloven i 1935, var slet ikke fremmede over for de tanker, vi tænker i dag, og som beslutningsforslaget må ses som et noget enøjet udtryk for. Der er bl.a. en kontant hensigtserklæring i skovloven om løvskovens bevarelse. Der er også hjemmel til, at der kan tages vidtgående hensyn til naturskønheden. Skovloven er derfor ikke til hinder for en udvikling i retning af den, der ønskes ifølge beslutningsforslaget.

I Danmark er vi generelt set gode ved vores skove, og de har arealmæssigt været i vækst lige siden midten af forrige århundrede. Intet tyder på, at denne vækst vil stagnere i de kommende årtier; tværtimod må vi regne med at få en tilgang af nye skovarealer på landbrugsjorder, som er eller bliver marginale, og en god del heraf bliver ganske sikkert løvskov. Jeg vil da godt gøre opmærksom på, at hvis vi hæfter os ved de enkelte arter inden for løvskove, kan der være et problem med bøgeskoven.

I øjeblikket må vi i Danmark importere nær ved to tredjedele af vort råtræforbrug. Det svarer jo til milliardudgifter, men hvor længe kan det blive ved, hvor længe vil der være træ nok på verdensmarkedet, og hvor store mængder fremmed valuta vil vi kunne afse til dækning af landets behov for råtræ? Disse forhold kræver ikke alene, at vi forøger vores skovareal med henblik på fornuftig vedproduktion, men også at vi sikrer et udbud af forskellige træsorter.

Bemærkningerne til beslutningsforslaget kan efterlade det indtryk, at løvtræsarealet er faldende i vores skove. Det mener jeg ikke der er tilstrækkeligt belæg for at påstå. Igen her: min bemærkning før om bøgeskoven skal ikke glemmes. Situationen er den, at i såvel dette som i forrige århundrede er skov-